

M A G Y A R M E R K U R

1789-dik esztendőben.

A' Róm. Csász. és Apofi. Kir. Fels. különös engedelmével.

Szombaton Szent - György - Havának 4-dik Napján.

Hazabeli tudósítások.

Szebenből Márt. 23-án. — Azt a' hírhozták Oláh országbul érkezett kémek', hogy a' Valeniben múlatozo ezer Törökök e' most forgó hónapnak 6-án ujonnan érkezett számos fereggel meg-szaporodtak, mellyek gyakor puska-lövéssel és tiz agyú sütéssel előre hirdették el-jöветеleket az említett helységben. De mivel ez az új tsoport Valeniben meg-nem férhetett: nagyobb részént tehát *Desánba*, *Osmáritsba*, és *Isvorelbe* Valenin fellyül el-osztattatott. Ennek a' népnek meg-parantsoltatott, hogy mihelyst az idő lehetőve tézsi, a' *Bozzai* Pafsusra üfsön. Szintén ezek a' tudósítások érkeztek a' többi Pafszusoktól is, a' hol egyedül a' 'magas' hó akadályoztatya az ellenlégeskedésnek erőszakos ki-fakadását.

A' Fő Hadnagy *Bajalits* Báró Úr gyakorlában számos Törököt elűzött a' határ szélektől, és ökos rendelései által azoknak szándékjokat fennmivé tette. Ezen érdemeire nézve, mellyeket háborúkban szerzett magának, valóságos Óbersterré és a' Szluini Regiment' igazgatójává tenni méltóztatott ő Felsége, mellyen az alatta vitézkedő vég-vidéki katonák különös örömköt ki-nyilatkoztatták.

Minekutánna Kóburg Hertzeg megértette volna, hogy az ellenségek csoportokra gyülekeznek és imitt amott feregefsen járnak; minden lovas feregeit maga mellé vette és egy részét az Oláh határ-szélek felé indította.

Gálits országban a' múlt esztendőben 110534 kerefsztyének és 6391 zsidók születtek; meghaltak 86048 kerefsztyének és 5828 zsidók. Következőképen 24486 kerefsztyének és 563 zsidók többen születtek mint a' hányan meghaltak. Ezen ország' 103 Sz. K. városokat, 201 mező-városokat, 5716 falukat és 1937 dominiumokat számlál.

Ő Felsége Szabolts Vármegyének eddig való Vitzé-Ispánnját, *Vay József Urat*, és a' Helytartó Tanátsnak *Secretáriusát Váizinger József Urat* Kir. Helytartó Tanátsosakká, a' Fiumi Kormányozó-széknek *Secretáriusát, Pálffy Grófot* és N. Pest Vármegyének *Fő Notáriusát Fesztets Urat*, Helytartó *Secretárius* tisztre választani méltóztatott.

Mezőhegyesen ennekutánna esztendőnként két országos vásárok, úgymint Áprilisnek első napján és Oktobernek elején fognak tartatni, mellyeken mindenféle barmok és portékák árrúba botsáttathatnak.

Negyven Regimentekhez tartozandó, tereh vagy sátozt - hordozó lovak, mellyek a' télen által Vátzon és

és annak környékén telelték, és az idő alatt nagyon épültek és kövéredtek, naponként egymásután Regimentjekhez indíttatnak.

Nagy Varadról Márt. 27én. Itten a' közelebb múlt napokban két nevezetes dolog adta-elő magát. Első ez: Edgy mellye fájos és köhögös Sufzternél fordúlt-meg egy hasonlóképpen beteges Német katona, és ez, a' köhögös Sufzternek az igérte: hogy a' mellyét helyre-fogja hozni, a' Sufzter azt igérte viszont: hogy ő azon jó téteményt egy pár Stiblivél fogja meg-hálalni. Az egyefség ekképen meg-lévén, vízf a' Német katona egy üveg orvofságot a' *Patiensének*, és micsoda mértékkel éljen vele, meg-mondja. Használt-is valamit az orvofság; de a' Sufzter mégis hathatóbb erejü orvofságot kívánt. Vízzen neki az említett Doktora meg más két üveggelis, és hogy éljen velek, reá parancsol a' betegre. Ugyan ezen a' napon estve edgy idegen ember zörget a' Sufzter ablakán, és minekutánna a' nevét meg-kérdette, meg-intette a' beteget: hogy minthogy a' felsőbb tilalom ellen katonától vásárlott, más napra az áristomba-ménéfre készen tartsa magát. Meg-ijedt a' szegény beteg, és a' más napot nagy félelemmel várta, szüntelen rettegett a' fenyegetésnek következésétől. Az alatt jön edgy Káplár két köz-legénnyel, a' kik őtet áristomba késérjek. A' Sufzter ajánlja magát, hogy meg-adja az Orvofság árrát, csak árestomba ne vigyék: a' káplár reá áll, ugyis azt mondja utóljára is csak a' lenne a' vége, az orvofság árra 8. fl. 44. kr. A' Sufzter ezt a' summát ki-számlálja és *Quietantiát* kér rólla. A' Káplár ad neki, és ekképen meg-is intette: Látod ezt a' pénzt most hogy kell el-vesztened, más-szor ne hidj olyan könnyen a' katonának. Ezzel a' Káplár el-ment, és a' pénzt el-vitte. Ekkor kezdett

a' Sufzternek a' szeme fel-nyilni a' káplár utolsó szavaira, és azután mindjárt kereste a' maga volt Doktorát; de sem azt sem a' káplárt meg-nem esmérheti: mert olyan nevű katona nincsis itten mint a' ki magát a' *Quietantia* alá írta. Tsak van bajok a' Sufztereknek vagy vargáknak az orvosláfsal, már az Aesopus Vargájais meg-járta régen, ő ugyan nem gyógyította magát, hanem maga akart orvosolni. — — —

Másik ez: hogy egy Apátiba való Fénzes nevű jó Paraszt Gazda be-jött a' napokba borokat vásárolni. Mikor már a' szekere meg-volt rakva által-ment a' hidon, hogy a' túlsó részén mindjárt ott levő borházban egy régi jó akarójával edgyütt, a' kire most véletlenül találkozott egy ittze bort meg-igyon. Volt a' derekára kötve valami 300. forint. Addig iszogattak egymás barátságáért, hogy azomba estve lett, igen nagy setétség ereszkedett és esős kezdett lángházni: hogy ebben a' rút időben bátrabban mehefse-nek haza, lámpást kértek magoknak. A' mint a' lámpást vivő után a' hidon vízfsza felé által mentek a' hidnak azon a' részén, a' mellyet most újra tfinálnak [ambár az által-járó elég széles] a' szegény Apát ember a' lépést el-tévezztette, a' *Körösbe* belé esett, és még a' mint a' viz fel-vetette kettőt hármat kiáltott; de minthogy a' nagy setét éjtzakán senki utánna nem mehetett, mind maig pénzestül edgyütt oda van.

Bánatban minden épületek, mellyek az országnak költségeivel építették, és taval az ellenségnek bé-rohanása alkalmatofságával nagyon meg-károfsittattak egy ujonnan adott parantsolat szerént ismét helyrehozattatnak, és e' végre már el-is kezdődött a' munka. A' jobbágyoknak, a' kik az ellenségtől kárt vallottak, meg-parantsoltatott, hogy a' kárt meg-határozva bé-jeientsék.

Vukásovits Fő Hadnagy Úrnak szabad feregéhez az egy svadron Húszárok és egy kompánia Gyalogok a' közelebb múlt tsötörtökön Soroksárról Zeng felé indultak, a' hol következendő hónapnak elején az egész szabad fereggel fognak egyesülni. Buda várának fő piatzán a' komendérozó Gyenerális *Barkó* Báro Úr előtt tekintetbe vétettek. Az egész svadron, melly 200 fejből áll, akar egyenként, akar öfzveséggel vévén, szép legénység, mellyet bátran az ellenség eleibe vihetnek jeles vitéz tiztjeik. A' svadront vezérli a' Fő Strása-mester *Knezevits* Úr, és alatta két Kapitányok: *Arbánász* Úr mint első-és *Szabó* Úr mint második Kapitány. Ezekutánn két Fel-Hadnagyok *Radivojevits* és *Rajnis* Urak, és *Moska* Al-Hadnagy Úr. A' mostan nevezett tiztek igazi *Márs* tekintetü próbált vitéz Magyarok. Egy Europai Nemzet is soha nem látott illyen szép lovas szabad fereget, a' milyent *Vukásovits* vífzen Álbániába a' Skutári Bafa ellen, a' kivel ha szembe-szállhatnak Húszárjaink, meg-fogják esmértetni véle a' Magyar karnak és kardnak erejét és élet. Sokan közzülök esküdtek, hogy ha valahogy külön kaphatják vagy jól meg-szoríthatják, elevenen el-fogják fogni, vagy ha e meg nem lehet, leg-alább ravasz fejét le-szabdalni, hogy az ígért jutalom az övék légyen. A' Gyalogok kompánijája fiatal legényekből áll, mellyek hogy jól rendbe fognak szedettetni, igéri a' hadban próbált öreg vitéz *Pauzevain* Kapitányjok.

Vurmzer Húszár Regimentnek két divízióji, a' mellyek a' múlt nyáron *Zemlinnél* táboroztak és a' *Belgrádbul* fokszor által-ütött Törököket vitézül szaladásra indították, (számtalan fokaknak közzülök e-lébb hogy sem a' Száva vízéhez érkezhettek volna, a' *Stya* partjára küldvén lelkeiket) Zemlintül tsak u-

gyan

gyan el-mentek Bánátba, a' hol a' többi diviziókhöz fogják kapt'solni magokat. *Braun* Vezér eleget ellenzette vólt e vitéz két divizióknak el-távozását. Felette dítsérik a' Zemliniek ezen jeles Vezérnek vigyázását és rendeléseit. Éjjel nappal abban fáradozik, hogy a' városnak bátorságát fenn-tarthassa; és nagyon iparkodik annak meg-esméréseben, a' mi a' szomszéd Törököknél történik.

Külföldi dolgok.

A' füvek meg-esmérése végett, Frantzia menedéklevéllel utazó orvos Konstantzinápolyból Febr. 15-ről ezt írja levelező barátjának: *Otzakovnak* el-vesztésétől fogva a' *Diván* nagyobb betsületben tartja a' Frantzia Követet, hogy sem egy időből fogva, és úgy látfszik, hogy a' *Verszelji* [Versailles] *Kabinetnek* régi barátságát vissza-nyerni kívánja; mert a' Frantzia Udvar leg-inkább fevítheti a' Romai Császárval való meg-békellést a' fényes Portával. A' *Diván*nak tagjai nem egyfzer bánták-meg, hogy olly későn az esztendőnek útoltján indítottak vala hadat az Oroszok ellen, melly miatt ezek időt nyertek a' felfegyverkezésre, és *Krimiában* való szállásra. Féltik mostan az Ozmánok a' székes-fő-városokat is, ha a' *Potemkin* Fejedelem az Orosz hajós seregnek segítségével *Várnának* mestere lehetne. A' Török fő városnak óltalmára Adrinápolynál egy számos hadi sereg fog maradni. Az öreg Kapitány-Basa az ő helyre hozott hajós seregével leg-ottan a' fekete tengerre fogja vitorláit botsátani, mihént tudniillik a' tenger letsendesedik, hogy *Várnát* óltalmazza. Hajós serege fokkal számosabb az Oroszokénál; de az Orosz tíftek jóval okosabbak és tanultabbak, mint a' Törökök, a' kik közzül kevesen tudnak a' *mágnes-tővel* élni.

Olasz

Olasz ország. A' Velentzei Dózsének Ján. 17-én történt halála, szokás szerént, nem előbb mint Márt. 2-án adattatott hírül a' népnek. A' meghólt-nak rokonai a' nagy piatzon jelenének-meg, hogy a' népnek szánakozó kiáltását fogadnák. Az egész piatz meg-vala telve néppel, borostyánnal fel-ékesített 100 dereglyékről hallatott a' hajósoknak kiáltások. Egy adott jelre minden nép tsendefsen el-ozla, és békével el-távoznak a' dereglyék. A' nagy Tanáts ennek-utánna 5 *Korrektorokat* és 2 *Inquistorokat* választta, a' kikre az alatt az igazgatás bízattatott. A' meghólt Dozsének képe az ő méltóságához illő öltözettel fel-ruházva 5 napok alatt közönséges helyre ki-állítatott és az 5-én a' temetés nagy pompával ment-véghez. Márt. 6-án a' nagy Tanáts öszve-gyülekeze egy új Dozsének választása végett, melly egynehány napok múlva *Mánin Vitézre* juta.

Márt. 6-án az új Dózse választatott. Sok Neme-*fek (Nobili)* vágyodtak erre a' méltóságra; de mindenek vélekedése ellen *Mánin Lajosnak* juta. 1726ban szülletett, nagy gazdagsággal és jeles elmebeli tehetségekkel bír. Az ő Nemzetsége *Friaulból* származott, a' hol Grófi nevet visel, és tsak 1651 től fogva áll-fenn Velentzében. *Lajos, Manni* Gróf a' múlt században 100000 aranyokat költsönözött a' Velentzei szabad tárfaságnak a' hadi költségnek pótolására, és hamar megint ugyan azon summáért az ő fiának *Ok-táviusnak* a' Sz. *Márkusi* Procurátori méltóságot vette meg. *Lajosnak* fel-emeltetése miatt, a' *Mánini* nemzetség a' régi Velentzei nemzetségeknek szabadsághoz egyenlő jufsát tarthatja.

A' választás Márt. 9-én hírré tétetett. Estvére nagy tántz tartatott, és 10-én reggel az új Dózse a' nép eleibe ki-állott a' mellyhez fordította beszédjét.

En-

Ennekutánna a' várofon végig vitettetett és végre a' leg öregebb tanátsofoktul Dózsének koronáztatott. Lakó házába érkezvén, a' nép a' nagy udvarba botsátatott, a' melly közé uj pénzek osztogattattak kenyérel együtt. 11-én nagy pompával a' Sz. Márkus templomába méne, és ezután három napok által tartott a' közönséges vigság.

Tudósítás.

A' mely magyar physiologiáról a' leg közelebb elmúlt esztendőben emlékeztünk, az már egészen kézfzen vagyon, és azoktól, a' kik olvosták, nagyon ditsértetik. Ez a' könyv megmagyarázza *elsőben* az egészségnék természetét; *másodszor* eladgya azokat a' jeleket, a' melyekből meglehet tudni, hogy ki egészséges; ki remélhet hoszszú életet; és hogy kinek kinek mitsoda temperamentoma vagyon; *harmadszor* megmutattya, hogy mi árt, és mi használ minden temperamentomban; és hogy mivel, 's mi módon lehessen az egészséget megtartani. Ezekből már önként következik, hogy ez a' munka minden embernek igen hasznos, és kedves lehet. — A' könyv ugyan a' legelső gondolat szerént sokkal nagyobb, és drágább lett volna; de azután mégis apro betűket, és nagy formát vévén, és a' kevés hasznu dólgakat-is szorgalmatosan ki hagyván ugy meg oltsóult, hogy már most minden olvasó rája egy forinton és öt garafon könnyen szert tehet. Találtatik pedig ez a' könyv Pesten az Univerfitás piatzán Nro. 397. a' *Weingand Uram* könyváruló mihelyében; Pofonyban pedig *Patzkó Ferentz'* könyvnyomtató Úrnál.

P E S T E N N,

Nyomtatott Patzkó Ferentz' betűivel.